Helsinki 16.1.2019

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta (HE 294/2018 vp)

Aseistakieltäytyjäliitto toteaa, että hallituksen esitys ei tuo kovinkaan merkittäviä muutoksia siviilipalveluslakiin eikä siviilipalveluksen konkreettiseen sisältöön. Tämä merkitsee myös sitä, että nykyisen lain keskeiset ongelmat jäävät ratkaisua vaille. Näihin sisältyvät mm. rangaistuksenomainen siviilipalveluksen kesto sekä totaalikieltäytyjien asema.

Keskeisimmät lakiesityksessä sivuutetut muutostarpeet

Siviilipalvelusaika (4§)

Siviilipalveluksen kesto, 347 vrk, on yli kaksinkertainen lyhimpään varusmiesten palvelusaikaan verrattuna.

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskomitea ilmoittaa Suomea koskevissa loppupäätelmissään vuonna 2013 alaotsikon "Pääasialliset huolenaiheet ja suositukset" alla olevansa "huolestunut" siviilipalveluksen kestosta ja kehottaa Suomea varmistamaan ettei siviilipalveluksen kesto ole luonteeltaan rangaistuksenomainen (CCPR/C/FIN/CO/6). Kyseessä on Suomea sitovan kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen (kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus) tulkintavallan omaavan elimen kannanotto, joten sen tulisi jo itsessään merkitä sitä, että lainsäädännölliseen muutostyöhön on ryhdyttävä. Näin ei kuitenkaan tapahdu ja palvelusaikakysymykseen ei lakiesitykseessä puututa lainkaan.

Siviilipalveluksen kestossa on kysymys sekä yhdenvertaisuudesta että ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauden piiriin kuuluvan aseistakieltäytymisoikeuden toteutumisesta. Näin ollen kysymyksen sivuuttaminen osoittaa myös välinpitämättömyyttä täyttää Suomen perustuslaissa (22§) julkiselle vallalle asetettua velvoitetta turvata perusoikeuksien toteutuminen.

Totaalikieltäytyjien vapausrangaistukset (74§)

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuskomitea on velvoittanut Suomea useaan otteeseen laajentamaan Jehovan todistajien suosituimmuuskohtelua koskemaan myös muita vakaumuksia, viimeksi vuonna 2013 (CCPR/C/FIN/CO/6). YK:n ihmisoikeusneuvosto on puolestaan vuonna 2017 kehottanut Suomea vapauttamaan vangitut aseistakieltäytyjät (raportti 14.7.2017, suositus 100.84).

Molemmat kannanotot perustuvat Suomea sitovan kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 18. artiklaan (ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapauteen) ja heijastavat tulkintaa, jonka mukaan vakaumuksellisessa aseistakieltäytymisessä on kysymys näiden vapauksien oikeutetusta käyttämisestä ja sen johdosta langetettavat vapausrangaistukset ovat mielivaltaisia ja sopimuksen kannalta hyvin ongelmallisia.

Parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä oleva lakiesitys Jehovan todistajia koskevan vapautuslain kumoamisesta on täysin päinvastainen ihmisoikeuskomitean kantaan verrattuna. Se ei ratkaise ongelmaa vaan pahentaa sitä johtaessaan todennäköisesti totaalikieltäytyjien määrän ja samalla vakaumuksensa johdosta vankeuteen tuomittavien määrän lisääntymiseen.

Asian käsittelyn välttelemisen sijasta lakiesityksen luonnoksen laatineet työryhmän olisi tullut keskittyä kehittämään ratkaisua, jolla lainsäädäntö saatetaan yhdenmukaisiksi Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Käytännössä tämä edellyttää Aseistakieltäytyjäliiton näkemyksen mukaan rangaistussäännöksistä luopumista.

Täydennyspalvelukseen määrääminen (58§)

Vallitsevan käytännön mukaan kaikki täydennyspalvelukseen hakevat kutsutaan myös suorittamaan se. Tämä rikkoo yhdenvertaisuusperiaatetta armeijan reserviin kuuluviin verrattuna, koska osaa jälkimmäiseen ryhmään kuuluvista ei koskaan kutsuta kertausharjoituksiin. Aseistakieltäytyjäliitto toteaa, että pakollinen täydennyspalvelus on tarpeeton, yhteiskunnalle kuluja aiheuttava instituutio, joka on syytä lakkauttaa.

Ruokarahaa koskevan siviilipalveluslain 48 §:n muuttaminen

Aseistakieltäytyjäliitto pitää kestämättömänä sitä, ettei asevelvollisuuslain mukaista palvelusta suorittavien viikonloppuruokailun järjestämisestä ole huolehdittu. Käytännössä nykyinen tilanne ulkoistaa viikonlopun ruokailukustannukset useissa tapauksissa palvelusta suorittavan tai hänen omaistensa kustannettavaksi. Vallitseva tilanne vaikuttaa heikentävästi myös siviilipalvelusta suorittavien oikeuksiin tilanteissa, joissa hän ei ole vapaapäivinään palveluspaikan osoittamassa majoituksessa.

Koska tilanteen korjaaminen on osoittautunut puolustushallinnolle vuosikymmentenkin kuluessa ylivoimaiseksi, Aseistakieltäytyjäliitto toistaa lakiesitysluonnoksen laatineessa työryhmässä esittämänsä kannan ja ehdottaa siviilipalveluslakia muutettavan niin, että oikeus ruokailuun toteutuu myös viikonloppuisin. Varusmisten osalta tilanne voidaan korjata lisäämällä asevelvollisuuslakiin viittaus siviilipalveluslain asianomaiseen kohtaan.

Lakiesitykseen sisältyvät muutosehdotukset

8§

Luettelo tahoista, jotka voivat toimia siviilipalveluspaikkoina, sisältyy jo nykyiseen siviilipalveluslakiin. Pykälän muuttaminen ei juurikaan vaikuta siviilipalveluksen sisältöön ja on sinänsä perusteltu lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitusta syistä.

Aseistakieltäytyjäliitto toteaa kuitenkin, että pelastusopiston mainitseminen erikseen yhtenä palveluspaikkana on tarpeetonta. Pelastusopistolla on ollut siviilipalvelusvelvollisia aikaisemminkin, vaikkakin kokonaisuudessa pelastusalalla palveluksen suorittaneiden siviilipalvelusvelvollisten määrä on ollut vähäinen, joten sen mainitseminen erikseen ei liene välttämätöntä palveluspaikkana toimimisen kannalta. Siviilipalveluslain muutosehdotuksen laatineen työryhmän keväällä 2018 tekemään siviilipalvelusvelvollisten mahdollisia normaali- ja poikkeusolojen aikaisia tehtäviä koskevaan kyselyyn antamassaan vastauksessa Pelastusopisto myös ilmoittaa, ettei sillä ole normaalioloissa tarvetta lisätä siviilipalvelusvelvollisten käyttöä.

Aseistakieltäytyjäliitto pitää ilmeisenä, että pelastusopiston erikseen mainitsemisen taustalla on lähinnä ideologisperusteinen halu korostaa pelastusalan roolia siviilipalveluksessa. Pelastustusopiston mainitsemiselle lakiesityksen perusteluissa esityt perusteet (luku 5.2.) vahvistavat tätä käsitystä. Sen mainitsemista perustellaan mm. ”pelastusopiston kasvaneella merkitykselle siviilipalvelukseen kuuluvan täydennyspalvelukoulutuksen tarjoajana”. Samalla

logiikalla palveluspaikkaluettelossa tulisi mainita erikseen myös Rauhankasvatusinstituutti ry, joka järjestää vuonna 2019 täydennyspalveluskoulutusta yhtä monelle reservistä eronneelle henkilölle kuin Pelastusopistokin.

Lisäksi hallituksen esityksessä sanotaan ”Pelastusopiston tehtävien voidaan katsoa soveltuvan hyvin liikekannallepanon aikaisten palveluspaikkojen tehtäviin.” Tämä jättää kuitenkin avoimeksi sen, kuka näin on katsonut ja missä. Mainittuun siviilipalvelusvelvollisten tehtäviä koskevaan kyselyyn vastatessaan Pelastusopisto ilmoittaa lausuntoyhteenvedon mukaan, että "siviilipalvelusvelvollisten hyödyntäminen Pelastusopiston päätehtävän tukemisessa erityisesti poikkeusolojen aikana on todennäköisesti tarpeellista". Ehdollisena ilmoitettu, lukumääriä ilmaisematon tarve siviilipalvelusvelvollisten käyttämisestä tarkemmin määrittelemttämiin tukitehtäviin tuskin riittää osoitukseksi Pelastusopiston tehtävien "hyvästä soveltumisesta".

13§

Lakiesityksessä ehdotettuihin muutoksiin Aseistakieltäytyjäliitolla ei sinänsä ole huomauttamista. Liitto kuitenkin toteaa, että vaikka jo nykyisessä laissa säädetään velvollisuus käsitellä siviilipalvelushakemus viipymättä, liiton tietoon tulee vuosittain useita kymmeniä tapauksia, joissa varusmiespalveluksen ailana jätettyjen siviilipalvelushakemusten käsittelyssä armeijan joukko-osastoissa esiintyy tarpeetonta viivyttelyä. Liitto toteaa, että pykälän muotoilun terävöittäminen, esim. asettamalla aikaraja sille missä ajassa hakemus tulee käsitellä, todennäköisesti vähentäisi asiatonta viivyttelyä.

18-22§

Lakiesityksen mukaan 18 §:stä poistetaan toinen ja kolmas momentti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jatkossa kaikkien täydennyspalvelukseen rauhan aikana hyväksyttyjen reservinkieltäytyjien aseistakieltäytyminen on tunnustettu kaikissa tilanteissa riippumatta siitä, ovatko he aloittaneet täydennyspalveluksen suorittamisen. Nykyisen lain mukaan täydennyspalvelusta aloittamattomat voitaisiin määrätä vakaumuksentutkintaan. Aseistakieltäytyjäliiton aloitteesta esitysluonnoksen laatineen työryhmän käsittelyyn tulleen ehdotuksen toteuttaminen on välttämätöntä eri aseistakieltäytyjäryhmien yhdenvertaisuuden kannalta.

Tämän muutoksen jälkeenkin poikkeusoloissa jätetyt siviilipalvelushakemukset käsitellään vakaumuksentutkintamenettelyssä ja hakija jonka hakemus hylätään, voidaan määrätä palvelemaan sotialaallisissa tehtävissä. Aseistakieltäytyjäliitto toteaa, että siviilipalvelushakemuksen käsittelemistä erityisoloissa tulevat pykälät tulisi kokonaan poistaa siviilipalveluslaista. Tällöin poikkeusoloissa jätetyt hakemukset hyväksyttäisiin samalla menettelyllä kuin rauhan aikana jätetyt.

Aseistakieltäytyjien vakaumuksentutkintamenettelyn erittäin ongelmallisesta luonteesta näyttäisi vallitsevan nykyään yhteisymmärrys asian kanssa tekemisissä olevien tahojen keskuudessa. Esimerkkinä tästä voidaan mainita, että puolustusministeriön viime vuoden keväällä asettamassa, yksinomaan puolustushallinnon edustajista koostuneessa, Jehovan todistajien vapauttamismenettelyn tulevaisuutta pohtivan työryhmän laatimassa ehdotuksessa lakiesitykseksi torjutaan mahdollisuus vapaustusmenettelyn laajentamisesta vakaumuksentutkintamenettelyn kautta seuraavasti: ”Puhtaasti yksilön henkilökohtaisen vakaumuksen arviointi, joka ei kytkeytyisi jäsenyyteen uskonnollisessa tai muussa yhteisössä taikka muihin selkeästi ulkoisesti havaittaviin seikkoihin, olisi puolestaan käytännössä täysin mahdotonta.” (PLM001:00/2018; liite 1) .

Vakaumuksentutkintamenettelyn sisältävät pykälät § 18-22 on sisällytetty siviilipalveluslakiin suurelta osin puolustushallinnon vaatimuksesta. Aseistakieltäytyjäliitto toteaa, ettei enää liene

estettä poistaa siviilipalveluslaista tätä ”täysin mahdottomaksi” luonnehdittua menettelyä.

47§

Valtion korvausosuuden kasvattaminen siviilipalvelusvelvollisten palvelusaikaisen majoituksen palveluspaikoille aiheuttamista kustannuksista tuli lakiesitysluonnoksen laatineen työryhmän käsittelyyn Aseistakieltäytyjäliiton ehdotuksesta ja liitto pitää myönteisenä, että ehdotus sisältyy hallituksen lakiesitykseen. Liitto uskoo, että muutos johtaa palveluspaikkojen määrän lisääntymiseen.

Muutos kuitenkin vesittyy osittain sen johdosta, että valtionvarainministeriön ehdotuksesta pykälästä on poistettu ehdotus, jonka mukaan palveluspaikalle maksettavien majoituskorvausten enimmäismääriä tarkistettaisiin kolmevuotiskausittain yleisessä vuokratasossa tapahtunutta muutosta vastaavasti. Siviilipalveluksessa on kysymys valtion vapausrangaistusten uhalla asetetusta velvollisuudesta ja kysymys on siviilipalvelusvelvollisille laissa turvatun oikeuden maksuttomaan majoitukseen toteutumisesta, mikä Aseistakieltäytyjäliiton näkemyksen mukaan antaa jo itsessään perusteen poikkeukselle yleisestä pyrkimyksestä vähentää indeksiin sidottujen menojen määrää.

Pykälän nykyinen muotoilu tarkoittaa sitä, että jokainen valtion kustannusosuuden lisäys edellyttää lainmuutosta, mikä on tarpeettoman jäykkä menettely. Esimerkkinä tästä voidaan mainita, että säädös asumiskustannusten osittaisesta korvaamisesta palveluspaikoille tuli siviilipalveluslakiin vuonna 2008, ja kyseessä on ensimmäinen kerta kun kyseistä pykälää muutetaan sen jälkeen.

65§

Liitto pitää liikekannallepanon aikaista palvelusta koskevia säädöksiä tarpeettomina ja toteaa, että kyseiset säädökset voidaan poistaa siviilipalveluslaitta, jolloin siviilipalvelusvelvollisten kriisiaikaiset velvollisuudet määrittyisivät – muiden siviilien tavoin – valmiuslain kautta.

Lakiesityksen perustelujen (5.2) mukaan siviilipalvelusvelvollisten poikkeusolojen aikaisten tehtäviä koskevien säännösten säilyttämistä siviilipalveluslaissa "on perusteltu siviilipalveluslain muutostarpeita selvittäneen työryhmän mietinnössä". Todellisuudessa tyydyttäviä perusteita ei kuitenkaan ole esitetty.

Siviilipalvelusvelvollisten erityisten kriisin aikaisten tehtävien määrittämiselle ei työryhmän työn yhteydessä tai aikaisemmin ole esitetty todellista tarvetta. Työryhmän eri hallinnonaloille lähettämään, siviilipalvelusvelvollisten kriisiaikaisia tehtäviä koskevaan kyselyyn saadut vastaukset olivat, niiltäkin osin kuin ko. hallinnonalat pitivät tehtäviä sinänsä perusteltuina, yleisesti varsin epämääräisiä eikä niiden pohjalta löytyisi kriisiaikaisia tehtäviä kuin pienelle vähemmistölle siviilipalvelusvelvollisia.

Sekä yhdenvertaisuuden että tarkoituksenmukaisuuden kannalta paras ratkaisu olisi määrittää siviilipalvelusvelvollisten mahdolliset kriisiaikaiset tehtävät muiden siviilien tavoin valmiuslain kautta. Suurimmalla osalla perustuslain maanpuolustusvelvollisuuden alaisista ihmisistä ei ole mitään erikseen määrättyä sodanaikaista sijoitusta (armeijaa käymättömät naiset, terveydellisin perustein vapautetut, osa armeijan käyneistä miehistä). Yhden aseistakieltäytyjäryhmän, asevelvollisuudesta kieltäytymisestä tuomittujen totaalikieltäytyjien, sodan aikaisten velvollisuuksien on asevelvollisuuslaissa (88§) säädetty määrittyvän tälläkin hetkellä valmiuslain kautta. Siviilipalveluslaissa (67§) määrätty valmiuslain ensisijaisuus tarkoittaa myös sitä, että osa siviilipalvelusvelvollisista määrättäisiin kriisiaikaiseen palvelukseen valmiuslain perusteella siviilipalveluslain kriisiaikaista palvelusta koskevien säädösten sijaan.

100§

Pykälä sisältää säännöksen, jonka mukaan ”täydennyspalvelusvelvolliset voisivat jatkossa hakea takaisin Puolustusvoimien reserviin myös sen vuoden jälkeen, jona he ovat täyttäneet 28 vuotta”. Aseistakieltäytyjäliitolla ei ole sinänsä huomautettavaa muutosesitykseen. Koska sitä perustellaan yhdenvertaisuudella, Aseistakieltäytyjäliitto kuitenkin toteaa, että yhdenvertaisuusperiaatteen johdonmukainen noudattaminen olisi edellyttänyt vastaavaa muutosta myös samanikäisten siviilipalvelusvelvollisten kohdalla.

Muihin ehdotettuihin muutoksiin Aseistakieltäytyjäliitto ry:llä ei ole huomautettavaa.

Siviilipalveluksen "kehittäminen"

Siviilipalveluksesta käytyyn keskusteluun on viime vuosina pyritty kytkemään ilmaisu "siviilipalveluksen kehittäminen". Kuten edellä tuodaan esille, siviilipalvelusjärjestelmässä todellakin on suuria, ratkaisua odottavia kehitystarpeita.

Aihetta koskevassa viimeaikaisessa keskustelussa "kehittäminen" ei kuitenkaan ole tarkoittanut mainittujen ongelmien ratkaisemisesta, vaan siviilipalveluksen sisällön muuttamista. Esimerkki tästä on puolutusministeriön keväällä 2017 tekemä ehdotus siviilipalveluslain muuttamisesta, jonka seurauksena asetettiin luonnoksen nyt käsiteltävänä olevaan lakiesitykseen laatinut työryhmä. Yhden puolustusministeriön laatiman ehdotuksen mukaan "muutetaan siviilipalveluslain 8 §:ää siten, että siviilipalveluspaikkana voi toimia kokonaisturvallisuuden kannalta hyödyllinen valtion viranomainen tai liikelaitos."

Siviilipalveluksen suorittaminen kokonaisturvallisuuteen liittyvissä palveluspaikoissa on kuitenkin ollut mahdollista tähänkin asti. Käytännössä niissä on ollut verraten vähän siviilipalvelusvelvollisia, mikä kertonee ensisijaisesti siitä, ettei kokonaisturvallisuuteen liittyville tahoilla ole ollut kovin paljon tarvetta työllistää siviilipalvelusvelvollisia ja samalla tietysti myös siitä, että valtaosa sivareista suorittaa palveluksen mieluummin muissa tehtävissä.

Siviilipalveluksen kytkeminen laajasti kokonaisturvallisuustehtäviin olisi erittäin ongelmallinen myös aseistakieltäytymisoikeuden kannalta muuttaessaan siviilipalveluksen osaksi myös sotilaallisen kriisin varalta tehtäviä valmisteluja. Käsillä olevassa lakiesityksessä vakaumuksen suoja pyritään kuittaamaan sillä, ettei siviilipalvelusvelvollisia voida määrätä palvelemaan puolustusvoimien palveluksessa. Tämä on tietysti välttämätöntä, mutta sen tulkitseminen riittäväksi vakaumuksen suojan toteutumiseksi osoittaa ymmärtämättömyyttä vakaumuksen luonteesta henkilökohtaisena voimakkaana näkemyksenä. Aseistakieläytyjävakaumus voi perustua esim. ajatukseen, että sotilaallisiin kriiseihin varautuminen voi lisätä niiden todennäköisyyttä. Tällöin "kokonaisturvallisuuteen" ja kriisivalmisteluihin kytkeytyvä siviilipalvelus ei täyttäisi keskeisintä tehtäväänsä toimia vakaumuksellisille aseistakieltäytyjille sopivana palveluksen muotona.

Varautumiskytkennän ongelmallisuus tietysti korostuu, mikäli Jehovan todistajia koskeva vapautuslaki kumotaan eduskunnan käsittelyssä parhaillaan olevan lakiesityksen mukaisesti ja heidät palautetaan asevelvollisuuden piiriin. Jehovan todistajat pitävät ilmoitustensa mukaan jo nykyistä, perustuslain kautta maanpuolustusvelvollisuuteen kytkettyä siviilipalvelusta kannaltaan hyvin ongelmallisena. Ongelmat Jehovan todistajien vakaumuksen ja siviilipalveluslainsäädännön välillä todennäkäisesti kärjistyisivät, mikäli palvelustehtävätkin kytkeytyisivät kriisivalmisteluihin.

On myös syytä ottaa huomioon, että käsittelyssä olevaa lakiehdotusta valmisteltaessa siviilipalveluksen kytkemistä osaksi kriisivalmisteluja selvitettiin reilun kymmenen vuoden sisään

jo kolmannen kerran. Nykyistä siviilipalveluslakia valmisteltaessa vuosina 2006-07 selvitys ei johtanut suuriin muutoksiin siviilipalveluksen sisällön suhteen ja työ- ja elinkeinomionisteriön asettaman työryhmän vuonna 2011 julkaistussa "Siviilipalvelus 2020" -mietinnössä päädyttiin ehdottamaan erillisten poikkeusolojen tehtäviä koskevien säännösten poistamista siviilipalveluslaista. Myöskään käsillä olevan lakiesityksen laatinut työryhmä ei lopultakaan kyennyt löytämään tarvetta merkittäviin muutoksiin.

Esimerkkinä kyseisen pyrkimyksen ideologisesta luonteesta Aseistakieltäytyjäliitto haluaa erikseen kiinnittää huomiota hallituksen esityksen perustelujen kohdassa 4.4 esitettyyn spekulaatioon, jonka mukaan "siviilipalveluslain poikkeusolojen palvelusta koskevien säännösten selkeyttäminen korostaisi siviilipalveluksen yhteiskunnallista merkitystä ja vahvistaisi luottamusta siviilipalvelusjärjestelmään varsinkin niiden henkilöiden keskuudessa, jotka valitsevat siviilipalveluksen täyttääkseen maanpuolustusvelvollisuutensa." Tällaisten tarkoitushakuisten, ilman minkäänlaisia perusteluja esitettävien spekulaatioiden paikka ei tulisi olla hallituksen esityksen perusteluissa.

Sen sijasta, että muutaman vuoden välein selvitettään laihoin tuloksin mahdollisuuksia muuttaa siviilipalveluksen sisältöä "enemmän yhteiskunnan kriisivalmiuksia tukevaksi", asiaan kohdistuva harrastuneisuus tulisi yllä kuvattujen järjestelmän todellisten ongelmien korjaamiseen.

Paitsi että siviilipalveluksen "kehittäminen" sen sisältöä muuttamalla olisi tarpeetonta, se merkitsisi Aseistakieltäytyjäliiton näkökulmasta myös järjestelmän parhaiten toimivan osan itsetarkoituksellista rikkomista. Nykyiselle Suomen siviilipalvelusjärjestelmälle on tyypillistä monimuotoisuus: se tuottaa paljon erilaisia palveluspaikkoja ja tarjoaa niissä paljon erilaisia palvelustehtäviä. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että kirjon ollessa laaja useilla siviilipalvelusvelvollisia on mahdollisuus löytää omalta kannaltakaan kiinnostavia ja mielekkäitä palvelustehtäviä. Tämän asetelman muuttaminen merkitsisi erittäin todennäköisesti palveluksesta sekä yhteiskunnalle että sitä suorittaville nuorille aiheutuvien hyötyjen vähenemistä.

Myös olemassa oleva, toki määrältään vähäinen tutkimus tukee ajatusta, että nykyjärjestelmä on juuri palvelustehtävien osalta verraten toimiva. Esim. Valdemar Kallungin vuonna 2015 laatiman selvityksen ”Siviilipalvelusvelvollisuuden muuttuneet merkitykset maanpuolustusvelvollisuuden kokonaisuudessa” mukaan suuri enemmistö sekä siviilipalvelusvelvollisista että heidän esimiehistään piti palvelusta yhteiskunnan kannalta hyödyllisenä ja palvelustehtäviä mielekkäinä. Selvityksen mukaan esim. 74,4 % siviilipalvelusta suorittavista ilmoitti olevansa ”erittäin” tai ”melko” tyytyväinen palveluksen sisältöön (s. 93). Sivareiden esimiehistä taas 94,7 % ja sivareista 75,7 % arvioi työpalveluksen olevan yhteiskunnalle josssain määrin, melko paljon tai hyvin paljon hyödyllinen (s. 94).

Hyödyllisyydestään huolimatta siviilipalvelus ei ole yhteiskunnalle korvaamaton, kuten vapausrangaistuksilla sanktioituun pakkoon perustuvan palvelusvelvollisuuden ei tule ollakaan. Pidemmällä aikavälillä katsottuna paras tapa kehittää siviilipalvelusta on lakkauttaa se ja siirtyä menettelyyn, jossa aseistakieltäytyjät vapautetaan ilman mitään palvelusvelvollisuutta, kuten tällä hetkellä menetellään mm. Ruotsissa ja Norjassa.

Esa Noresvuo
Aseistakieltäytyjäliitto ry